

може бути позбавлений життя. Крім того, даний припис містить правову норму, що стосується положень кримінального права, що стосується змісту поняття необхідної оборони – право на захист свого життя від неправомірного втручання способом, що не заборонений законом. Порушення заборон тортур та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поведінки за певних умов тягне за собою кримінальну відповідальність [4].

Таким чином, життя є найціннішим та абсолютним благом, яке забезпечує вся система прав людини. Центральним елементом цієї системи є право на життя, що забороняє свавільне позбавлення життя. Досліджуване право є природною, невід’ємною здатністю захищати і відстоювати недоторканність життя, гарантоване національним та міжнародним правом. Його правове закріплення та практична реалізація – один із основних показників ступеня демократизації держави.

1. Загальна Декларація прав людини. Міжнародний документ від 10.12.1948. Документ 995_015, поточна редакція. ULR: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення – 05.05.22 р.)

2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. Міжнародний документ від 16.12.1966. Документ 995_043, чинний, поточна редакція. ULR: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (дата звернення – 05.05.22 р.)

3. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. Редакція від 27.04.2022. ULR: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення – 05.05.22 р.)

4. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. Редакція від 23.04.2022. ULR: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення – 05.05.22 р.)

Руслана СКРИПНИКОВА
курсантка ННП та ПФПНП

Дмитро ТІНІН
викладач кафедри тактико-спеціальної
підготовки, майор поліції
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

Науковий керівник:

Володимир ТИМОФЄЄВ
старший викладач кафедри тактико-
спеціальної підготовки,
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

ІСТОРІЯ ЗДОБУТТЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Останнє десятиріччя ХХ століття увійшло в історію глибокими геополітичними змінами, які вже вкотре, але цього разу остаточно, визначили належне місце України в Європі та світі. На думку відомого американського

політолога З. Бжезінського, - проголошення в 1991 році незалежності Української держави з-поміж інших країн пострадянського простору являється однією з найвідчутніших подій сучасності, важливим політико-філософським явищем. Дослівно: «Поява незалежної української держави не тільки змусила всіх росіян іще раз обдумати природу своєї власної політичної та етнічної тотожності, але й стала істотною геополітичною невдачею для російської держави... Втрата України стала геополітично вирішальною, оскільки це радикально обмежило геостратегічні можливості Росії. Навіть без прибалтійських держав і Польщі Росія, зберігаючи контроль над Україною, могла б намагатися стати лідером упевненої в своїх силах євразійської імперії».

Проголошення незалежності України 24 серпня 1991 року стало кульмінаційним моментом складного та багатогранного процесу суспільної трансформації, що розпочався 1985 року і фактично не завершився досі. Проте, саме розпад СРСР, важливим чинником якого було здобуття Україною самостійності, зробив здійснені перетворення незворотними, а також створив політичні передумови для ще радикальніших змін [1].

У березні 1985 року на посаду керівника КПРС та СРСР після смерті генерального секретаря ЦК КПРС К.Черненко було обрано М. Горбачова. За його пропозицією розпочалась перебудова (квітень 1985 рік). Завдяки цій діяльності мали розпочатися зміни у п'яти провідних сферах життєдіяльності суспільства:

- внутрішня політика (демократизація суспільного життя та народовладдя);
- економіка (перехід від екстенсивних методів господарювання до інтенсивних);
- зовнішня політика (припинення «холодної війни» та побудова спільно європейського дому);
- ідеологія (ліквідація цензури, гласність, вільне виявлення думки громадян);
- соціальна сфера (покращення матеріального та культурного добробуту населення) [2].

М. Горбачов добре усвідомлював значення України для СРСР, кожний успіх якої, писав він, «означає істотну додачу до загальнонародного багатства, зате й кожний збій у роботі особливо чутливий». Тому до останніх днів свого президентства він намагався будь-що утримати Україну в орбіті СРСР і пішов зі своєї посади, остаточно переконавшись, що Україна твердо стала на шлях незалежності. Це, зокрема, добре простежується у його книжці «Декабрь 91. Моя позиція». Ставши генсеком, він у червні 1985 році прибув в Україну, засвідчивши тим, що «Центральний Комітет КПРС і Радянський уряд, партія і усі радянські люди високо цінують той величезний внесок, який вносять комуністи, весь народ Української РСР у розвиток і зміцнення економічної та оборонної могутності нашої батьківщини» [3].

Україна й після квітня 1985 року, з проголошення нового курсу, лишалася стабільною республікою, краще від інших забезпеченою продуктами та товарами повсякденного вжитку. Особливістю соціально-політичної ситуації в Україні був більш низький рівень активності населення у порівнянні, наприклад, з Росією. Це

пояснювалося у першу чергу традиційно більш високим рівнем життя, меншою загалом люмпенізацією та більшим стійкими джерелами прибутків. Наприклад, В. Щербицький у порівнянні з керівниками деяких інших республік, скажімо, Середньої Азії, вів досить скромний спосіб життя.

Імпульс державотворення та національного відродження, який дала Українська революція, був такий потужний, що російські більшовики змушені були з цим рахуватися. Для утримання влади протягом 1920-х років запровадили політику українізації, наслідком якої став підйом національної культури, часткове залучення українців до керівних органів. Створення Української Соціалістичної Радянської Республіки було вимушеною поступкою російської комуністичної влади українському національному рухові. УСРР мала деякі формальні ознаки держави (кордони, органи влади, символіку), проте не було головної – суверенітету. Відтак вона ніколи не була незалежною, ані у вимірі внутрішньої, ані тим паче зовнішньої політики [4].

Загалом же громадська ініціатива до середини 1988 року майже не виходила за межі офіційної політики. Більше того, вона значною мірою йшла у розвиток рішень, що відповідали настроям у суспільстві. Розвиток національно-визвольного руху в другій половині 1980-х років, набуваючи масовості, відзначався певною розпорошеністю, відсутністю єдиного координаційного центру, здатного скласти опозицію тоді ще всесильній Комуністичній партії. Важливим кроком до об'єднання національно свідомих сил стало організаційне оформлення всеукраїнської організації – Народного руху України [3].

Тодішнє парт керівництво, очолюване В. Щербицьким, насторожено зустрівало спалах політичної активності. Незважаючи на те, що Рух був менш радикальним, ніж прибалтійські народні фронти, і навіть погоджувався визнати керівну роль Компартії України, у республіканській і місцевій пресі, на телебаченні, радіо проти нього було розгорнуто кампанію тенденційної критики. Незважаючи на опір компартійних структур, 8-10 вересня 1989 року в Києві відбувся Установчий з'їзд Народного руху України за перебудову. Дуже гострих дискусій не було, а прийняті рішення в багатьох положеннях збігалися з цілями, декларованими керівництвом КПРС.

Найпотужнішими заходами Руху були “Живий ланцюг” до дня Злуки ЗУНР та УНР (22 січня 1990 р.) та масове відзначення 500-річчя запорізького козацтва (7–12 серпня 1990 р.) на Нікопольщині та в Запоріжжі, а також великі історико-просвітницькі акції під Берестечком, Батурином, в Лубнах і Хотині. Вони демонстрували силу Руху, єдність України на шляху до її соборності. Багатогранна діяльність НРУ справила визначальний вплив на консолідацію демократичних сил та їхнє організаційне згуртування, наростання різновекторних виявів громадсько-політичної активності у боротьбі за незалежність і відновлення української національної державності [4].

Значну роль у відродженні Української Народної Республіки належить українським політичним силам. Своїми просвітницькими, культурницькими і політичними кампаніями вони повертали народу витруєну з його свідомості за довгі десятиліття історичну пам'ять. У ситуації спонтанного розвалу командної економіки український рух змусив ту частину компартійної номенклатури, яка

боялася втратити владу і взяти курс на суверенізацію України. Було організовано перші вільні вибори в республіканський парламент за цілком демократичною формулою, прийнято Декларацію про державний суверенітет України, ліквідовано загрозу знецінення Декларації під час Всесоюзного референдуму 17.03.1991, засновано посаду Президента України з вибором президента всенародним голосуванням, проголошено Акт незалежності України, прийнято державну символіку задушеної більшовиками [3].

Отже, підсумовуючи потрібно сказати, що громадянське суспільство будувати не можна, але можна добиватися економічних реформ, які сприятимуть появі повноцінного середнього класу – основи, на які тримається це суспільство. Можна і треба боротися зі стереотипами у свідомості людей. Відтворення історичної пам'яті – реальна справа. Важливо тільки не вигадувати нових історичних міфів на зміну старим і не застосовувати інтелектуального насилля щодо тих, хто з трудом осмислює нову реальність. Відтворюючи історичну пам'ять, ми торуємо шлях до утвердження громадянського суспільства і політичної нації – української політичної нації.

1. Турченко Ф.Г. Історія України: 11кл.: підручник для загальноосвітніх навчальних закладів: профіл.рівень.- К.: Генеза, 2014.- с.223-231.

2. Литвин В.М. Самоствердження України: нелегкий поступ . Український історичний журнал №1, 2003.- с.3-21.

3. Даниленко В.М., Смольницька М.К.. Шлях до незалежності: громадські рухи й суспільні настрої в УРСР другої половини 1980-х рр. . Український історичний журнал №4, 2011.- с.4-22.

4. Шульга Т.С.. Здобуття незалежності у суспільній свідомості громадян України. Український історичний журнал №4, 2011.- с.108-115.

Вадим СМОЛЯР

курсант факультету підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,

Науковий керівник:

Олег ЗАВІСТОВСЬКИЙ

старший викладач кафедри тактико-
спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ІСТОРИЧНІ УРОКИ ЗДОБУТТЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ: УКРАЇНСЬКИЙ ВИМІР

Актуальність теми обумовлена тим, що сучасна незалежність України це далеко не «випадковість», як стверджують багато російських ЗМІ. Це кропітка робота представників багатьох поколінь. Україна має свою давню історію